

't inschrien

tweede jaargang nr 4, oktober 1970 kwartaaluitgave

„Een Inschrien is een vakje in de tuugkist waarin waardevolle zaken werden bewaard”.

Redactie: J. J. H. Meijer, H. Smeltweg 69, Enschede, tel. (05420) 1 90 86, eindredacteur.

Adriaan Buter, Neede.

H. H. Hagens, Almelo

J. Overbeeke, Haaksbergen.

Administratie: Mej. G. A. Weussink, Kortenaerstraat 20-II, Enschede, tel. 05420-1 02 06.

Bank: Algemene Bank Nederland N.V. te Enschede, Hoedemakersplein.

Giro: Nr. 1818110 t.n.v. Administratie 't Inschrien, Kortenaerstraat 20-II, Enschede.

Abonnementsprijs f 5,— per jaar.

Losse nummers f 1,50.

Uitgave van de Oudheidkamer „Twente” te Enschede

Overname van de inhoud, in welke vorm ook, is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Pleidooi voor plaatselijke monumentencommissies

Voor de meeste Twentse gemeenten zijn thans de definitieve monumentenlijsten vastgesteld. In theorie houdt dit in, dat alle op de lijsten voorkomende objecten nu onder bescherming staan, d.w.z. zij mogen niet afgebroken of op ingrijpende wijze uitwendig veranderd worden. De praktijk heeft evenwel al geleerd, dat bepaalde instanties op grond van meestal minder sterke motieven er in geslaagd zijn, de bescherming te omzeilen. Zo zijn of worden in Delden (erve Rupert) en Goor (oude stadhuis) monumenten afgebroken.

De meeste monumenten in Twente

zijn boerderijen en bijgebouwen. Het onder bescherming stellen van deze objecten is nogal onbevredigend verlopen. Immers, heel vaak vinden we op de lijsten een boerderij of een schuur. Men heeft hier duidelijk geen oog gehad voor het feit, dat het Twentse landelijke monument bestaat uit een complex.

Wanneer er alleen een schuur onder bescherming staat en men breekt de bijbehorende boerderij af, dan heeft ook de schuur haar waarde als monument verloren. Gaat men rondom een fraaie boerderij het landschap glad scheren en hakt men er de bomen

Deel van de omwalling met gracht van het erve Duivelshof in De Lutte, gem. Losser (westzijde).

om, dan blijft er een vreemd aan-
doend en beklagenswaardig gebouw
over.

De Twentse boerderij heeft een dui-
delijke wisselwerking met het om-
ringende landschap. Met andere
woorden, niet **een** boerderij of **een**
schuur dient op de monumentenlijst
geplaatst te worden, maar een heel
erf met zijn erfbeplanting en opstal-
len. Meestal zal dan slechts één ge-
bouw een volkomen gaaf voorbeeld
van de oude bouwkunst zijn.

Bovendien missen we op de monu-
mentenlijsten vrijwel alle schaarse
restanten van omgrachtingen en om-
wallingen van boerderijen, zoals deze
nog vrij gaaf aanwezig zijn bij o.a. de
erven Duivelshof in De Lutte (gem.
Losser) en Hof te Brunink in Broek-
heurne (gem. Enschede). Ook marke-
stenen zochten we bijna steeds tever-
geefs op de monumentenlijsten, ter-
wijl hier en daar beslist monument-
waardige objecten nog steeds niet op
de lijsten geplaatst zijn.

Bovendien is het plaatsen op de lijst
voor de monumenten niet meer dan
een eerste bescheiden stap. Het zal
kunnen voorkomen, dat een monu-
ment leeg komt te staan, dat een
eigenaar aan zijn monument een an-
dere bestemming wenst te geven, dat
een monument om financiële redenen
niet kan worden aangehouden of dat
een monument komt te liggen in een
stedelijk uitbreidingsplan. In deze en
andere gevallen zal steeds gezocht
moeten worden naar een oplossing,
die aan het karakter van het monu-
ment geen afbreuk doet.

Er bestaat een door de Minister van

CRM benoemde Monumentenraad, die
dit soort zaken voor heel Nederland
moet behartigen. Maar we kunnen
van deze instelling moeilijk verwach-
ten, dat zij van alle zaken in geheel
Nederland volledig op de hoogte is.
Het lijkt daarom een zeer nuttige
zaak, dat er per gemeente een monu-
mentcommissie wordt samengesteld,
die in voorkomende gevallen adviezen
geeft aan de Monumentenraad. Ook
zou zij een eigen plaatselijke monu-
mentenlijst kunnen opstellen, waar
door objecten onder bescherming
kunnen komen, die niet op de rijks-
monumentenlijst geplaatst zijn. Bo-
vendien zou zij bemiddelend kunnen
optreden bij aankoop of verkoop van
monumenten.

De gemeente Enschede heeft op dit
terrein een voorbeeld gegeven door
het instellen van zo'n plaatselijke mo-
numentencommissie. Voorlopig zal de
Historische Sociëteit Enschede-Lon-
neker als zodanig optreden. Zou het
echter geen aanbeveling verdienen om
ook instanties als de Oudheidkamer
Twente hierbij te betrekken?

J. J. H. Meijer.

Abonnementsgelden

Onze administratrice, mej. Weussink,
verzoekt alle abonnees, **die geen lid
zijn van de Oudheidkamer Twente**, het
over 1970 verschuldigde abonne-
mentsgeld ad f 5,- ten spoedigste
over te maken op haar postrekening
181.81.10 t.n.v. Administratie 't In-
schrien te Enschede.

De namen der Twentse marken

In dit artikel komen de laatste marken uit het kerspel Ootmarsum ter sprake: Hezinge, Mander, Lattrop, Noorddeuringen en Nutter. Van dit vijftal is Mander de alleroudste plaatsnaam in Twente: in een akte uit 797 worden twee hoeven in de villae Huleri en Manheri in de gouw Northtuinti (Noord-Twente) overgedragen aan de kerk van S. Salvator in Uuitmundi (Wichmond) (OOI, 1). Huleri, te lezen als Thuleri, is Dulder, Manheri is Mander. In de tiende eeuw, in het Werde-ner Heberegister, luidt de naam Man-nari; er wonen ter plaatse de landbouwers Betti en Athalheti, wellicht op dezelfde hoeven als die uit de akte van 797. Een latere vermelding uit hetzelfde register geeft de naam als Manhere weer. (TW).

Het tweede deel, „heri”, is bekend genoeg: het is ontstaan uit „hari”, het huidige „haar”, een hoogte in het veen of een hooggelegen bouwland. Wat echter „man” betekent, weet men niet; ook Gysseling zet hier een vraagteken.

Mander is stellig van oudere datum dan 797; hier zijn immers opgravingen verricht die op bewoning wijzen van 3000 jaar geleden. Misschien was Mander een voor-germaanse nederzetting, zodat „man” een niet-germaans woord zou zijn. Het is echter ook mogelijk dat Manheri een mansnaam was en dat de nederzetting naar de stichter heette. De Germaanse oervorm zou dan Mana-harja zijn, „man-strijder”; hij is weliswaar niet overgeleverd, maar Manheri zou het bewijs van zijn bestaan leveren. Deze verklaring valt of staat met de om-

streden theorie of plaatsen zonder meer naar een bepaalde persoon kunnen heten.

Met Hezinge ligt de zaak eenvoudiger; ook deze plaats is zeer oud want hij wordt in een akte van 799 genoemd, waarin twee hoeven in Manheri en Hasungum worden overgedragen aan de bovengenoemde S. Salvatorkerk. (OO I, 2).

In Hasungum schuilt de naam Hasung, waar we bij uitzondering niet de bekende uitgang „ing” maar zijn zeldzame variant „ung” aantreffen. Een ander voorbeeld van deze wisseling is Hertong naast Harting of Amerongen naast Ameringen, welke laatste als persoonsnaam bestaat. Hasung is afgeleid van de voornaam Haso, van een Germaans woord „hasva”, dat „grauw” betekent. Wellicht droeg iemand die naam van wege zijn grijze haren; in de voornamen Hase en Haso en in de achternaam Haas leeft hij voort. Ook de haas, het dier, dankt zijn naam aan zijn uiterlijk.

Van Lattrop zijn niet zulke oude gegevens voorhanden als van de beide voorgaande: we horen in 1272 voor het eerst van Lattorpe, waar het huis Buscinc stond (OO II, 320). In 1381/83 vinden we de spelling Latdorpe (RR II, 764), waaruit we kunnen zien wat de oorsprong van „trop” is. Het is door metathesis of wel verspringing van de „r”, ontstaan uit „torp”; dit laatste woord is op zijn beurt ontstaan uit „dorp”, door assimilatie onder invloed van de „t” van Lat. Dit woord „lat” komt zelden voor in Nederlandse plaatsnamen: er is Latum in de gemeente Angerlo in Gelderland,

in 1294/5 Latheym (SB 256); bij Dordrecht ligt Lank-Latum, in de tiende eeuw Latheim (TW) en er liggen in België verschillende plaatsen Latem, waarvan er één al in 823/4 als Lathem vermeld werd. (TW). Dit „lat” is ontstaan uit „laat”, een verdwenen woord, dat van Dale omschrijft als „horige, halfvrije die onroerend goed in bruikleen heeft”. Lattrop was dus een „dorp” waar zo’n „laat” wat land had, zoals de verschillende Latems het „heem” van zo’n halfvrije waren. Bij „dorp” moet men wel bedenken dat het in de Middeleeuwen vooral „hoeve” of akker” betekende.

Ook Nutter heeft niet zo’n oude stamboom als Mander en Hezinge; de eerste vermelding is uit 1272 als Nothere, waarvan het niet zeker is of het niet de marke Notter betreft in het kerspel Kedingen; dit laatste omvatte o.m. Goor Rijssen en Wierden. In 1323 is de naam Nutthere (OO, III, 478), en in 1475 Nuthaer. (ST 15). Uit deze laatste vorm blijkt duidelijk dat we hier met een „haar” te maken hebben. Het eerste element, „nut” of „not” komt in Nederlandse plaatsnamen vrijwel niet voor: het enige voorbeeld is Nuutlo, een huis in de streek van de Vecht, in 1381/83 vermeld (RR II, 731)

Vergelijkbare namen vinden we in Westfalen, zoals Nottuln bij Münster, in 834 Nuitloin, in 1184 Notlon en Nutteln in de Kreis Büren, in 952 Nutloha en in 1232 Nutlo; in de eerste naam is „lon” het meervoud van „lo”.

Ook in Engeland bestaan er plaatsnamen met „not” of „nut”: Notley in Berkshire en Essex, Nutley in Hampshire en Sussex, en Nuthurst in Sussex, in 1128 Nothurst. (DEPN). Het eerste deel is het huidige Engelse „nut”, noot, of, zoals het hier opgevat dient te worden, een noteboom. Deze verklaring geldt ook voor de Duitse en Nederlandse namen; de middelnederlandse vormen van „noot” waren

„not” of „nuet”. Uit de gegeven voorbeelden blijkt dat de plaatsen hun naam danken aan hun ligging bij een „lo” of „ley” een bosje notebomen, terwijl Nuthurst op een „horst”, een met zulke bomen begroeide hoogte wijst. Zo mogen we aannemen dat Notter en Nutter bij een „haar” lagen waarop de notebomen groeiden.

Tenslotte Noorddeurningen. Men kan bij een poging tot verklaring niet voorbijgaan aan Deurningen bij Hengelo; het is soms zelfs moeilijk ze uit elkaar te houden, want in RR II, 637 worden beide op dezelfde bladzijde als Dornynge vermeld. De eerste keer dat we de samenstelling met „noord” tegenkomen is in 1337: Norddorningen (SB 207). Maar in 1295 wordt er een huis Thornengen in het kerspel Denekamp vermeld (OO II, 456), dat vermoedelijk zijn naam aan de marke gegeven heeft. Daarnaast komen er vermeldingen voor als Dorninchem en Doerhyngem, die de aandacht verdienen.

In Engeland, in de graafschappen Norfolk en Northampton liggen twee plaatsen, die Thurning heten, en die beide verklaard worden uit het Oudengelse „thyrning”, een plaats waar doornbosjes groeiden. Ook werd geopperd dat de oorspronkelijke naam de „thyrningas” zou zijn, de lieden die bij zulke doornbosjes woonden.

Het is mogelijk dat Deurningen, ontstaan uit Thornengen, aldus verklaard moet worden. Wanneer we echter vergelijken met Beuningen en Fleringen, dan moeten we eerder aan afleiding van een Germaanse persoonsnaam denken. Beuningen, in de tiende eeuw Baningi en de twaalfde Boninge was de nederzetting van de volgelingen van Bano of Bono; Fleringen, in 1252 Vletheringe, duidde op de volgelingen van ene Fledrad (Inschrien, '69, 53/4). Dan kunnen we voor Thornengen uit-

Het erve Assink te Haaksbergen

Wanneer men van Haaksbergen naar Eibergen rijdt, gaat men vlak voor het bekende Hotel Restaurant Assinkbos over de Vloedstegenbrug. Even links voor de brug ziet men een monumentale poort met inrijlaan, die naar het erve Assink voert. Dit erve ligt in

gaan van Thorn, uit een oudere vorm Thurn; deze naam is verwant aan een werkwoord „turnan”, wenden; hoe dit begrip met een persoon verbonden kan zijn is niet duidelijk.

Wanneer we nu nog de veertiende eeuwse vormen Dorninchem en Doernynghem bekijken dan krijgen we de indruk met „heem” namen te maken te hebben; hier zou dus het „heem”, de nederzetting van Thorneng, of ouder Thurning, gelegen hebben, van de zoon van Thurn. De ligging van Deurningen dicht bij oorspronkelijke heemnamen als Denekamp, Ootmarsum en Breklenkamp maakt dit niet onmogelijk.

Of Noorddeurningen ouder is dan Deurningen is moeilijk uit te maken; het enige dat we weten is dat de eerste eerder vermeld werd en dat zou kunnen pleiten voor een hogere ouderdom.

Hengelo (O.)

B. J. Hekket.

Afkortingen:

OO = Oorkondenboek van Overijssel. Uitgegeven door G. J. ter Kuile.

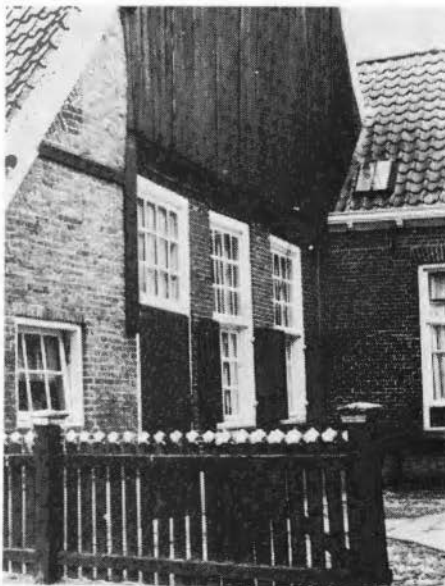
RR = Toponymisch Woordenboek, door M. Gyseling.

SB = B. H. Slicher van Bath. Mens en Land in de Middeleeuwen.

ST = Schattingsregister van Twente van 1475. Uitgegeven door A. L. Hulshoff.

DEPN = The Oxford Dictionary of English Place-Names door E. Ekwall.

de vroegere marke Langelo en wordt voor het eerst vermeld in de leenregisters van Borculo. Uit deze registers blijkt, dat omstreeks 1430 Otto van Bronkhorst en Borculo eigenaar is van het Assink en dit goed in leen gegeven heeft aan zijn zwager Mattheus van Schoneveld alias van Gravesdorp of Grasdorp. Deze was eerst ambtman van Diepenheim en later van Twente. Op 11 januari 1458 geeft dezelfde Otto „Das Erve und guet zu Ischaten (Lankheet), das guet zu Assingk (Assink), dat guet zu Averbroick (Aaftink?), alle in dem kerspelle von Haxbergen gelegen” in leen aan Mattheus' zoon, die ook Mattheus heette. Op dezelfde dag wordt deze ook beleenend met de hof en molen te Mallum

Voorgevel van de boerderij Assink, foto A. J. Temmink.

bij Eibergen, die zijn vader reeds in 1430 levenslang in lijftucht (vruchtgebruik) had gekregen.

Mattheus junior wordt 14 augustus 1470 opnieuw met de bovengenoemde goederen beleend. Eigenaardig is het, dat de drie erven niet voorkomen in het Schattingsregister van Twente van 1475 en in de bederegisters van 1495 en 1499. Vermoedelijk hebben de machtige heren van Borculo geweigerd deze belastingen aan de Overijsselse landsheer, de bisschop van Utrecht, te betalen.

Mattheus' opvolger als leenman van het Assink is zijn schoonzoon Philips van Viermunden, die het goed op 4 februari 1519 in leen ontvangt van Joost van Bronkhorst en Borculo. Achtereenvolgens worden dan met Assink beleend: Ambrosius van Viermundt Philipszoon, Dietrich von Viermund zu Odingk, Ambrosiuszoon (16 maart 1581), Cuhrt Ludolff van Keppel, schoonzoon van Dietrich (14 augustus 1617), Georg van Keppel tot Oeding, Cuhrt Ludolphszoon, Arnolt Ludolph van Keppel tot Oding en Mallum, Georgszoon (2 december 1675), Georg Borchert Unico van Keppel, Arnolt Ludolphszoon (25 februari 1697), Jan Arnold Ludolph Mulert, zoon van Georg Borcharts zuster Cecilia Catharina (1756), zijn zoon Coenraad Johan van Mulert, heer van Mallum en Hengelo (2 september 1786) en diens weduwe Charlotte Wilhelmina van Pallandt (27 juli 1807).

Inmiddels is een einde gekomen aan het leenstelsel en zijn de leenmannen eigenaren geworden. In 1822 sterft de weduwe Mulert-van Pallandt en wordt haar zoon Adolph August Friedrich Maurits eigenaar van Assink. Nog steeds zijn in Hengelo en Eibergen verhalen over deze baron van Mulert in omloop. Hij had dan ook niet voor niets de bijnaam „champagne-baron” of „dolle baron”. Na zijn overlijden op

20 februari 1832 wordt hij, volgens overlevering gelaarsd en gespoord, begraven op het kerkhof aan de Bornsestraat te Hengelo, waar zijn grafzerk nog aanwezig is. Erfgenaam van zijn bezittingen, dus ook van Assink, wordt zijn zoon Coenraad Johan Frederik Theodoor, die op 12 november 1893 overlijdt. Helaas was zijn zoon reeds een jaar eerder overleden en zo wordt zijn kleindochter erfgename. Door de nood gedwongen moet zij haar bezittingen onder de hamer brengen en zodoende gaat Assink op 22 maart 1895 over in handen van Gerrit Jan van Heek te Enschede.

De openbare veiling vond plaats in „Het Wapen van Eibergen” ten overstaan van Notaris ter Braak. Het erve met de bijbehorende bossen is dan bijna 88 H.A. groot. Tot op de huidige dag is het in het bezit van de familie van Heek.

Vast staat, dat de boerderij Assink in 1580 bewoond werd door het echtpaar Johan Assink en Hendrikje Gorkink. Hun nazaten in de rechte mannelijke lijn bewoonden het erf tot ± 1898. De laatste mannelijke generatie Assink was niet getrouwd en daarom werd toen de familie Vrieze pachter. Sinds 1945 wordt het erf bewoond door de familie Blankvoort.

De bedrijfsgebouwen zijn alle opgetrokken in Twentse stijl en vallen onder Monumentenzorg. De gevelsteen in de aangebouwde „einskamer” vermeldt het jaartal 1808 en de initialen van Arnoldus Assink en Johanna ter Haar. In de grote Bentheimer stenen put staat het jaartal 1756 met de beginletters van Johan Assink en Trine Kerkemeijer. Ook het voor het woonhuis staande bakspieker is nog in originele staat. Helaas is de oven weggebroken, maar de ovendeur is gelukkig nog aanwezig.

J. Overbeeke.

Boek en blad

Fiets- en wandeltochten om Enschede, door mr. J. W. Keiser, R. Struyk en J. A. Elfering, uitgave V.V.V. Enschede.

De titel van het boekje geeft al duidelijk aan, dat het hier gaat om een toeristische gids. In totaal zijn vijftien tochten uitgezet in het landelijk gebied binnen en soms buiten de gemeente Enschede. Al deze tochten zijn zonder uitzondering zeer de moeite waard. Bij elke route wordt een korte toelichting gegeven. Achterin is een kaart opgenomen, waarop de tochten zijn ingetekend. Voorafgaand aan de route beschrijvingen geeft men een toelichting over geologie, cultuurlandschap, landbouw, boerderijen, marken, bossen en flora, landgoederen en verdere bebouwing, dit verdeeld over een achttal hoofdstukken.

Van de meeste van deze hoofdstukken kan gezegd worden, dat zij een goede informatie bieden. Grote bezwaren heb ik echter tegen die delen van het boekje, die handelen over de historie. Vooral in hoofdstuk V (De marken) is op een onzorgvuldige wijze omgesprongen met rechts- en plattelandshistorische begrippen, zodat dit hoofdstuk alleen te redden zou zijn door het geheel te herschrijven. Het zou te veel ruimte kosten wanneer alle fouten op dit terrein werden genoemd; daarom slechts een beknopte bloemlezing: Zetboer is niet hetzelfde als wönnner (p. 21); Enschede telde vijf marken, Klein Driene behoorde bij Oldenzaal (p. 22); de aanduiding Kroezeboom voor de vlierbos op de Usseler Es is onjuist (p. 44/45); erve De Kuper wordt niet voor het eerst genoemd in 1745 maar in 1601 (p. 60); een schattingsregister van 1280 is niet bekend (p. 64).

De vele in het boekje opgenomen foto's zijn bijzonder fraai en goed geselecteerd. Jammer is het, dat bij afbeeldingen van boerderijen meestal het onderschrift vermeldt: „Erve...”, zoals bijv. op pag. 23 „Erve Brinkman”. De aanduiding „boerderij” zou hier juist geweest zijn, aangezien een erf een complex is, bestaande uit boerderij, bijgebouwen en erfbeplanting. Bijzonder storend is het foutieve onderschrift op pag. 53; hier is n.l. afgebeeld de boerderij Brunink in Broekheurne en niet 't Heutink.

Samenvattend kan ik zeggen, dat de V.V.V. hier toch wel een nuttig boekje heeft uitgegeven voor de prijs van f 3,50. J. J. H. M.

Bodemvondsten

Hengelo

De twaalfjarige scholier Maarten Jan Driks uit Hengelo vond bij school een hamerbijl. Dr. C. C. W. J. Hijzeler, die de vondst determineerde, zal in ons volgende nummer hieraan een artikel wijden.

Denekamp

In het Oppersveld tussen Reutum en Ootmarsum verrichtten studenten van de Rijksuniversiteit Leiden onder leiding van prof. dr. Moddeman opgravingen. Men hoopt op deze wijze gegevens te verzamelen over begrafenisceremonies in het verleden.

Weerselo

Bij het ter perse gaan van dit nummer waren de opgravingen in Weerselo op het terrein van het Stifst nog niet afgesloten. De leider van de opgravingen, drs. A. L. Hulshoff, heeft toegezegd een verslag te geven in ons volgende nummer.

Haaksbergen

Dank zij een melding van de heer D. Jordaan JGHzn. uit Haaksbergen werd een vuurstenen meskling bekend.

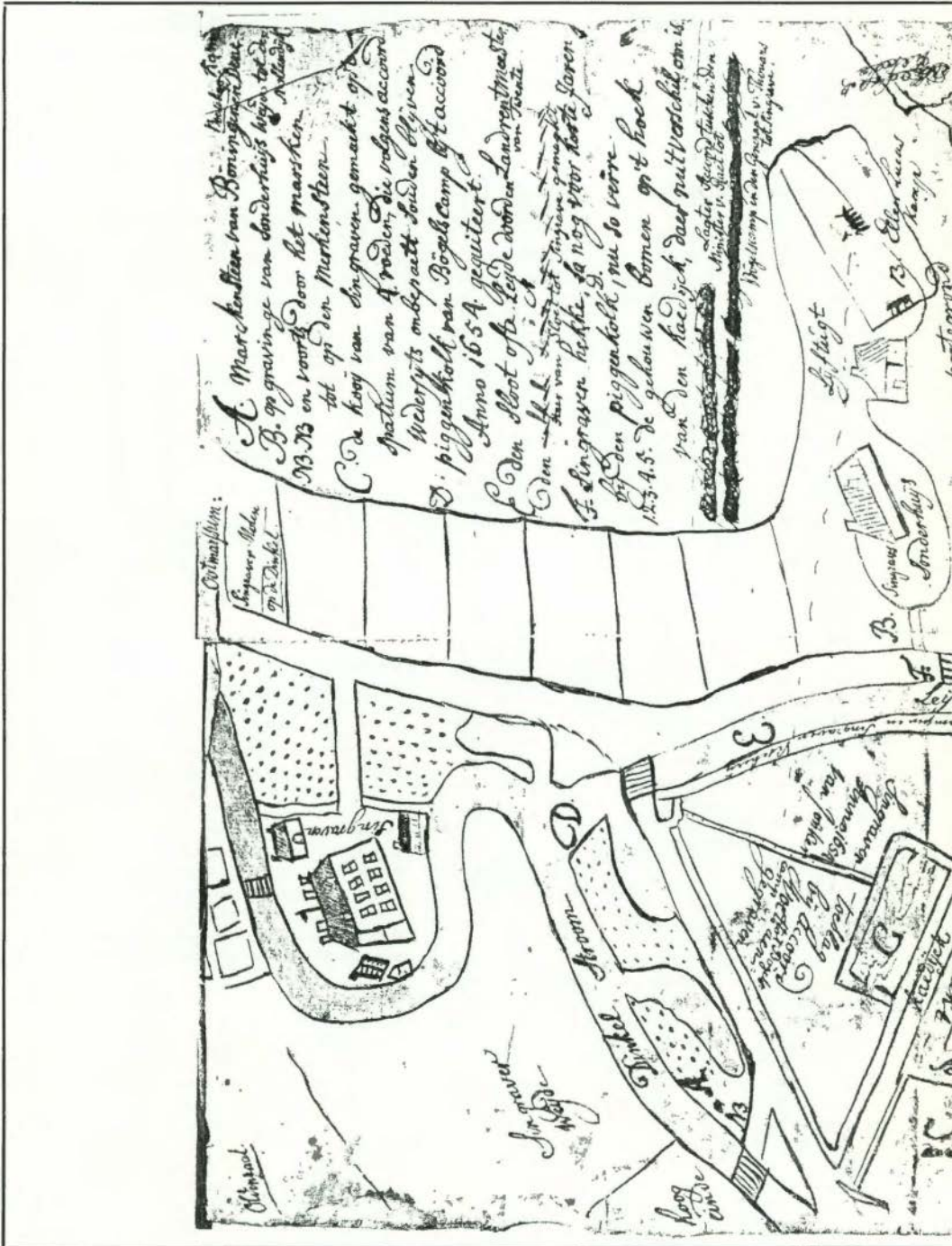
Deze was in de zomer van 1969 door de heer J. H. Bos te Buurse aangetroffen bij het wieden van onkruid op de Buurscher Esch. De 77 mm lange kling van bruine vuursteen is ter weerszijden en aan de stompe top bij geretoucheerd en toont sporen van gebruik. De meskling, voor Twente een uniek exemplaar, is te dateren in het Laat-Neolithicum/Vroege Bronstijd.

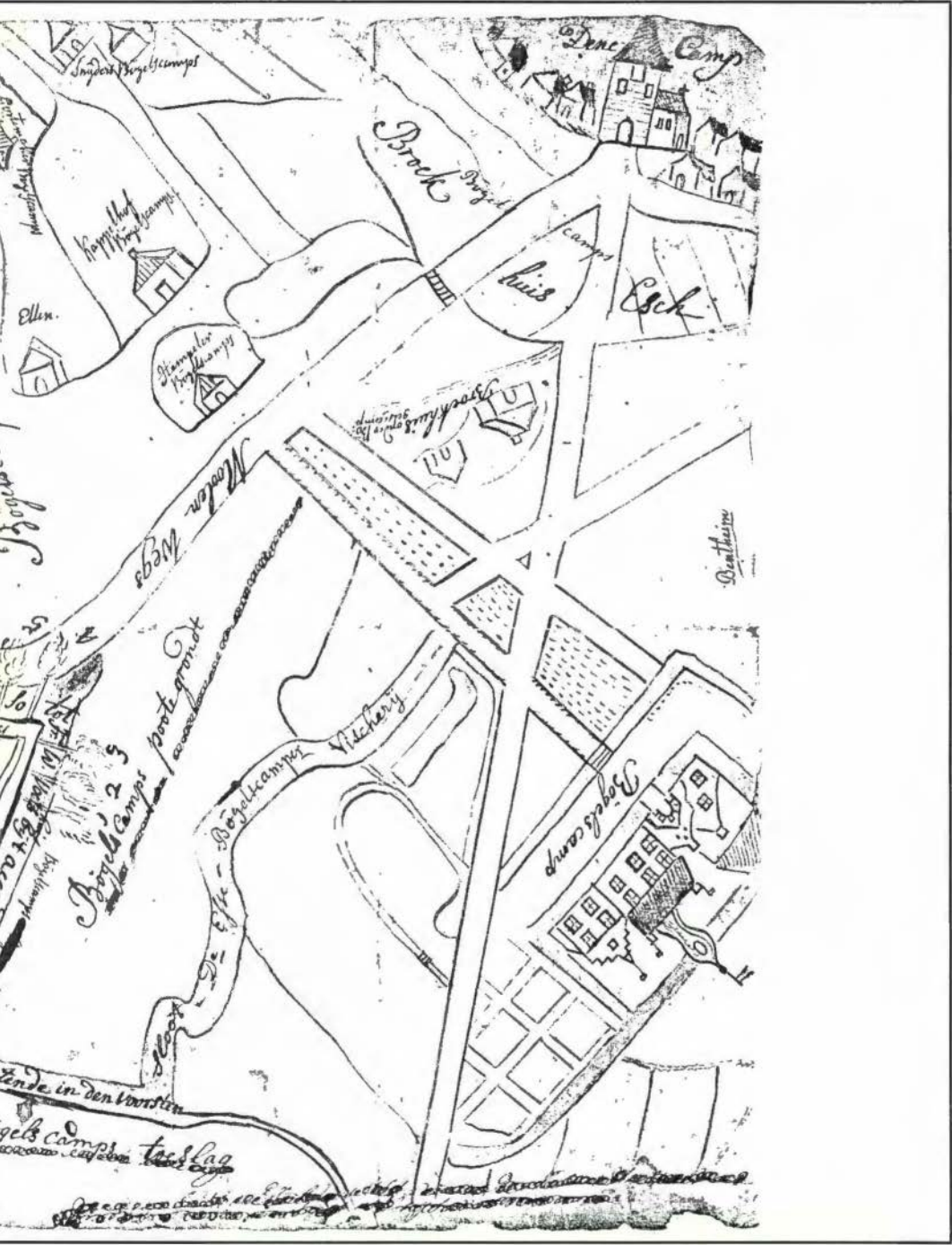
R.O.B., Amersfoort/Rijksmuseum Twente, Enschede (A. D. Verlinde en C. C. W. J. Hijzeler).

Hengelo

De heer G. M. Roding, directeur van het Natuurhistorisch Museum te Enschede, meldde de aanwezigheid van een basisbijl van edelhertgewei in zijn museum.

De bijl is 20 cm lang en bezit een ovale doorboring van 21-26 mm doorsnede. Bij het steelgat zijn snijsporen aanwezig als gevolg van de verwijdering van de oogtak. Het snedevlak is uitzonderlijk lang. De bijl is omstreeks 1956 gevonden bij de bouw van de garage aan de Deldenerstraat 42 te Hengelo. De

Het archief Van Raet in het Staatsarchief te Münster

Door een artikel van Dr. W. Kohl in V.M.O.R.G. 70e Stuk, blz. 85-125, werd ik opmerkzaam gemaakt op de „von Raetsche Sammlung“, die zich bevindt in het Staatsarchief te Münster. De afgelopen maanden ben ik in de gelegenheid geweest dit Archief van de familie van Raet in te zien. Het bleek dat zich daarin belangrijke stukken betreffende verschillende huizen bevinden, die in het bezit van de familie van Raet geweest zijn.

vondst is afkomstig uit een waarschijnlijk dichtgeveende beekbedding, van welk veen nog op de bijl aanwezig vivianiet getuigt.

R.O.B., Amersfoort/Rijksmuseum Twenthe, Enschede (A. D. Verlinde).

Wierden

Toen onlangs de heer D. Beltman te Zuna zijn tuin naast de nieuwbouw van erve Hoekjan diep omspitte, stuitte hij op een groot aantal laat-middeleeuwse scherven.

De vondsten kwamen onderuit de 40 cm dikke bouwvoor en ook iets dieper uit oude kuilen. De scherven (meer dan 10 kg) zijn hoofdzakelijk afkomstig van kogelpotten, waarbij vele ontwikkelde randen; verder kwam nog een dertigtal Pingsdorf-scherven aan het licht. Zoals gangbaar bij dit soort vondstgroepen, waren veel steenbrokken aanwezig, die, afgezien van de fragmenten bazaltlava, mogelijk een rol speelden bij de fundering van een boerderij. Enige grote brokken huttenleem, alsmede een rond weefgewicht (diam. 5 cm, dikte 3-4 cm, diam. doorboring 11 mm) en het excentrisch doorboorde fragment van een lang ovaalvormig (?) weefgewicht kunnen nog vermeld worden. Vorig jaar (Nieuwsbull. K.N.O.B. juni 1969-61) werden bij de nieuwbouw van erve Hoekjen reeds een strijdhamer en enige kogelpotscherven (abusievelijk vermeld als IJzertijd) aangetroffen.

De melding geschiedde via de heer A. ter Harmsel van de Stichting „Oudheidkamer Riesen“.

R.O.B., Amersfoort/Rijksmuseum Twenthe, Enschede (A. D. Verlinde).

Ik ben de redactie van 't Inschrien dankbaar de gelegenheid te hebben d.m.v. deze publicatie een breder publiek te wijzen op de rijkdom van voornoemd archief voor de geschiedenis van de Duits-Nederlandse grensstreek.

Het belangrijkste gedeelte van het Archief beslaat het Huisarchief Bögelskamp bij Denekamp (92 Akten). Verder vinden we er gegevens over: Rauschenburg bij Gescher (18 Akten), Brecklenkamp bij Denekamp (13 Akten, 24 Oorkonden), Hof te Haselünne (5 Akten, 28 Oorkonden), Wolda in de Nedergraafschap Bentheim (3 Akten, 16 Oorkonden), Huis Schwakenburg bij Haselünne (3 Stukken), Huis Hengelo (3 Stukken), Huis Berghorst te Enter (9 Stukken), Huis Heeckeren te Goor (2 Stukken) en het Huis Slott te Hengevelde (3 Akten en 4 Oorkonden).

Op het Huis Bögelskamp bij Denekamp, heeft de familie van Raet het langst gewoond. Het moet eens een zeer aanzienlijk huis geweest zijn, maar is ten onder gegaan door jarenlange processen over het bezit van het Huis met de familie van Twickel en de Kapitein van Eeck, processen over de nalatenschap van de familie Bentinck tot Brecklenkamp, processen over visserij - en andere rechten met de bezitters van Singraven en de grote uitkeringen die bij erfdelingen moesten worden verstrekt. Een goed beeld van de vroegere situatie geeft een kaart die zich bevindt in Akte 7 van de von Raetsche Sammlung en een daarop betrekking hebbende

overeenkomst tussen de Huizen Bögelskamp en Singraven dd. 7 september 1654, waarvan het origineel zich bevindt in Akte 5 en een afschrift in Akte 7 fol. 4. Deze kaart, alsmede de tekst van de overeenkomst wordt hierbij weergegeven. De kaart is ook te vinden in het grote werk „Singraven” van W. H. Dingeldein en K. Döhmman.
H. Woolderink.

Op huden dato ondergeschreven is tusschen de Wel Edele Here Landt-rentmeister van Twente Gerhardt Sloet to den Oldenhof en Zingraven ter eenre, en Joncker Wolter Voet to Bogelscamp ter andere zide, een vast en onwederroepelick accordt over die hine inde een tijltlanck gesewene verschillen, tot onderhoudinge van gode nabuurlike Correspondentie en Vrientschap, door tusschenspreken van ondergeteikende Dagholderen en Vrienden opgerichtet, in manieren als volgt:

Dat welgemelte Her Landrentmeister voor sich en sine Erfgenamen ant Singraven sal mogen angraven, onbekroont van Joncker Voet en zine Erfg. alsulcke parceel ofte hoeck landes, als sich streckt van Sonderhuis Weideken, te weten van 't einde van die daer de Pepele staet, tot op den Soren ofte Dorren Boom staende bij den Mollendijk an Sonderhuis zide, en voorts van denselven Boom door het Marsken tot op den stien scheidende de Marcken Boningen en Degene-camp, genietende also niet allene het Landt, maar ook de Vischerie in den Piggenkolk, met het Holt binnen de voors. bepaelinge; des zal zijn Wel Ed. gehouden zijn, den Sloot daer omme der gestalt, en de Waterleidinge sodanigh te doen maken, dat het water van boven komende bequaemlick en vollenkomentlick zijn aftocht moge hebben, tot welken einde Joncker Voet ter plaetzen sulx bequaemst bevonden sal worden, een Leide wil doen maken schietende in den voors. Sloot; en op dat de Visscherie boven ofte buten de voors. bepallinge, de welke Joncker Voet allene sal genieten, te meer moge gebeneficieert worden, zal zijn Wel Edele geoorloft zijn, alsulke Visscherie nae goetvinden met graven en anders te verbeteren, oock een Kaedijk langs den sloot te leggen, en het einde van de Leide na believen en welgevallen sodanigh te sluiten, dat het aflopen der Visschen belettet worde, sullende ter Contrarie het opgaen van deselve, 't zij met stallen, ofte andere Stuwinge omtrent den Piggenkolk ofte elders niet mogen in 't wassen van 't water verhindert, dan den

vrijen Cours opwärts an de Visch gelaten worden; maer in 't vallen van 't water sal jeder na Welgevallen in sijne Limiten tosetten mogen.

Waertegens meergemelte Joncker Voet voor sich en zinen Erfgenaemen oock an Bogelscamp sal mogen angraven alsulken parceel ofte hoeck landes, als sich streckt van den hoeck des voorsten Toslags, tot an 't Veentjen op twee grote dicke Bomen, en van daer langes het Veentjen an den hoeck van den achtersten Toslagh an 't Bogelscamper Elsholt.

Waarmede die dus lange gemoveerde Proce-duren opgeheven en alle Zuestiën daerbij geroert sullen zijn gedodet en geassopieert, blivende Joncker Voet in sijn oude besitt en gerechtigheid van en tot sijn Pategront wes an de boven gemelte bepalinge, te weten tot an den voorseiden Marckstien van Degene-camp en Boningen, langes de afgraving, en van 't einde van de de afgraving, te weten van de voorseide Pepele nae het Hecke van Ellen Luikens Kamp sonder dat oit in alsulke geregtigheid enige Indracht ofte Verhinderunge, 't zij in 't houwen, paten, aecker genieten, ofte anders nae desen weder sal mogen gedaen worden, mits dat van de voors. bepalinge af evenwel nae desen onbepaetet sal bliven de plaetze oft het Spatum van vier roeden, so wel van ene als andere.

Verbindende Contrahenten tot nakominge van 't gene voorschreven voor so vele haer en hare Erfgenamen belangt, hare Personen en Goederen, met belofte, in cas sich Enige der Goetheren tegens de voors. opgravinge van d' Ene ofte Andere mogte willen ofte konnen opposeren, men als dan malkanderen de behulpelike handt sal bieden.

Sonder argelist. In Waerheits Oorkonde is dese bij deselven en Dagholders geteickent. Actum den 7 Septemb. 1654.

Is oock geaccordeert, dat de Bomen tegenwoordigh voor Sonderhuis staende tusschen de boven gemelte Limiten en Sonderhuis Landt bij Joncker Voet bij gelegentheit sullen mogen gehouwen worden, sonder dat Jemants aldaer weder sal mogen paten, ten waere d' Here Landtrentmeister mogte believen, aldaer te paten twee ofte drie Rigen Telligen langes Sonderhuis olthovige Landt, 't welck zijn Wel Edele sal vristaen, mits dat evenwel het Aecker van dien bij de Verckens van Bogelscamp, sonder Schuttinge, sal mogen genoten worden.

Actum als boven.

Gerhardt Sloet toe den Oldenhoff 1654.

Wolter Voeth ten Bogelscamp.

Z. van Ittersum 1654.

H. Henrick Bentinck.

Georg Lipperus.

Monumentenlijsten

Van verschillende gemeenten zijn in de afgelopen maanden de definitieve monumentenlijsten vastgesteld.

Ambt-Delden

1. Kasteel Twickel, in- en exterieur met bouwhuizen, siervazen, zonnewijzer.
  2. Israëlietische begraafplaats met grafzerken uit de 17e en 18e eeuw.
  3. Erve „Scholten Vaarwerk“, Welbergseweg C24, Deldenerbroek; boerderij met bovenkamer, vensters met roedenverdeling.
  4. Erve „Tibbe“, Welbergseweg C25, Deldenerbroek; boerderij met bovenkamer, houten gevels, geveltekens, oude put.
  5. Schuur („Casa Nova“) bij het Jagershuis, Bornse voetpad; vakwerk met leem- en baksteenvulling.
  6. Erve „Rupperink“, Goorsestraat, Deldeneres; boerderij met vakwerk in de voorgevel, houten gevels, vensters met kalf, roedenverdeling en halve luiken.
  7. Erve „Dubbelink“, Meijerinksveidkampseweg, Azelo.
  8. Bakspieker van erve „Dubbelink“.
  9. „Het Meestershuis“, bijgebouw van de voormalige havezathe „Dubbelink“ te Azelo.
  10. Watermolen „De Noordmolen“; oliemolengebouw zonder waterrad.
- NB. Merkwaardig is, dat de havezathe Backenhagen op deze lijst ontbreekt. De boerderij „Rupperink“ (6) is door een grenswijziging tussen de gemeenten Stad- en Ambt-Delden in het gebied van Stad komen te liggen en daarmee vanzelfsprekend in een niet meer te wijzigen uitbreidingsplan; hij zal worden afgebroken. Overigens is deze lijst met zijn 10 (eigenlijk dus 9) objecten bijzonder mager voor een grote gemeente als Ambt Delden.

Diepenheim

1. Huis Westerfliet, Deventerdijk 10.
2. N.H. Kerk, in- en exterieur en inventaris.
3. De toren van de N.H. Kerk.
4. Pand Grotestraat 3.
5. Twee klokken (18e eeuw en 1619) in het raadhuis (dat zelf niet op de lijst staat).
6. Huis Nijenhuis, Nijenhuiserlaan 5-15, met de beide bouwhuizen.
7. Huis Diepenheim, Stedeke 1-3, met de beide bouwhuizen.
8. Huis Warmelo, Stedeke 10-13, met de beide bouwhuizen.

9. Pand Watermolenweg 28; twee zadeldaken, houten gevels, vensters met luiken.
10. Bij boerderij Watermolenweg 30, een vakwerkschuurtje.
11. Watermolen „De Haller“, Watermolenweg 32.
12. Boerderij Watermolenweg 34, bij de watermolen (theehuis), wolfdaken, bovenkamer met restanten van vakwerk.
13. Boerderij „De Oude Sluis“, Oude Borculoeweg 6; T-vormige boerderij met wolfdak, oud metselwerk, ankerjaartal 1707, zandstenen deuromlijsting met jaartal 1695.
14. Israëlietische begraafplaats, gelegen op een hoogte tussen weilanden.

Haaksbergen

1. Boerderij „Kleinsman“, Aaftinksweg 17; voorgevel met houten top en bovenkamer.
2. Boerderij „Koelboer“, Alsteedsestraat 50; houten gevels, vakwerk aanbouw naast de niendeur.
3. Schaapskooi, Alsteedseweg 60.
4. Boerderij „Het Assink“, Assinksweg 8; houten gevel, onderschoer, resten van vakwerk, bakspieker.
5. Markepaal (tussen Holthuizen en Boekelo) aan de Binnenveldweg bij nr. 38.
6. Boerderijtje „De Bommelas“ in het Buurserzand, Bommelaspad 9.
7. Boerderij „De Haar“, Eibergsestraat.
8. Synagoge 1828, Enschedesestraat 1.
9. Windmolen „De Korenbloem“, Fazantstraat 39.
10. Israëlietische begraafplaats, Goorseweg 54
11. Boerderij „Eums“, Haaksbergerstraat 13; houten gevels, zandstenen raam- en deurkozijnen, ankerjaartal 1707.
12. Boerderij „Molenveld“, Hasseltweg 19; bovenkamer, gevelsteen 1772.
13. N.H. kerk, Jhr. H. J. W. J. van Heijdenstraat 4; daterend uit 1854.
14. Het Richtershuis, v. Heijdenstraat 8.
15. Schaapskooi, Klaashuisstraat 62; een wolf-einde, een houten gevel, vakwerk.
16. Schuur bij watermolen, Korenmolenweg 23; vakwerk.
17. Boerderij Laarveldseweg 19; achtergevel met houten top, bovenkamer, zandstenen put.
18. Boerderij Lankheterweg 3; houten gevels, vensters met roedenverdeling.
19. Boerderij Lankheterweg 4; voorgevel met houten top, bovenkamer met (nieuw) vakwerk.
20. R.K. Kerk, Markt 9; driebeukige hallekerk, zandsteen.
21. Toren van de R.K. Kerk.
22. Twee natuurstenen hekpijlers op het landgoed van Jordaan, Morsinkhofweg.
23. Boerderij „De Boeskool“, Morsinkhofweg 34; los hoes, houten gevels, resten van vakwerk.

24. Vakwerkhuis, v.m. blauwververij, Morsinkhofweg 36; interieur intact.
25. Markepaal (tussen Langelo en Honesch) aan de Oldenkotsedijk.
26. Grevenpaal (tussen Holthuizen en Usselo) aan de oude Boekeloseweg.
27. Boerderij Oude Boekeloseweg 115; begin 19e eeuw.
28. Boerderij „Scholtenhagen“ Scholtenhagenweg 36; T-vormig huis met houten achtergevel.
29. Boerderij „Karelskamp“, Scholtenhagenweg 38-40; uit de gem. Almelo overgebrachte vakwerkboerderij; dubbel woonhuis.
30. Standermolen „Wissinks Molen“ in het Buurserzand, Stendermolenweg 8.
31. Boerderij Veddersweg 15; vakwerk, houten gevels, bovenkamer.
32. Boerderijtje Watermolenweg 4; houten gevels, vensters met roedenverdeling.
33. Schuur, 18e eeuw, Zendvelderweg.
34. Boerderij „Brummelhoes“, D48; los hoes, oud interieur, houten gevels, vakwerkschuur.
35. Watermolen „Oostendorpermolen“; dubbele molen met 3 onderslagraden, vakwerk.
36. Boerderij „De Vriyer“, B168; zadeldak, vensters met roedenverdeling, weefkamer, gedeeltelijk houten schuur.
37. Jachthuis B226; houten huis, chalet-stijl.
38. Harrevelderschans, 16e-17e eeuw.

Markelo

1. Boerderijcomplex Bovenbergweg 6; boerderij onder schilddak, onderschoer, schuur.
2. Boerderij Enterbroekweg 10; rieten wolfdak, bovenkamer, vensters met roedenverdeling en halve luiken, put, schaapskooi.
3. Pand Goorseweg 5.
4. N.H. Kerk.
5. Toren van de N.H. Kerk.
6. Schaapskooi met leemwand en rieten dak, bij Leusmanweg 6.
7. Uitspanning „De Viersprong“, Lochemseweg 1.
8. Boerderij Poortweg 4; boerderij en bovenkamer met houten gevels, vensters met roedenverdeling en luiken.
9. Boerderij Rijssenseweg 66; wolfdak, bovenkamer, vensters met roedenverdeling en luiken, zandstenen put.
10. Schuur Scholendijk 3.
11. Boerderij Stationsweg 59; schilddak, onderschoer, houten voorgevel, bovenkamer, vensters met roedenverdeling.
12. Bouwhuis v.m. havezathe Stoevelaar, Stoevelaarsweg 8.
13. Huis Weldam, met de bouwhuizen.
14. Huis Wegdam, met de bouwhuizen.
15. Boerderij Weldammerlaan 2; houten gevels, bovenkamer, vensters met roedenverdeling.
16. Schaapskooi Rijssenseweg 70, Elsen.

Bovenkamer en put van het „theehuis“ bij de watermolen te Diepenheim.

17. Schuur Seinenweg 8, Elsen.
18. Boerderij Herikerweg 3, Herike; rieten schilddak, voor- en achterzijde leemwanden, onderschoer, raam met luiken.
19. Boerderij Sligtsweg 2, Stokkum; rieten schilddak, vensters met roedenverdeling en luiken.

Rijssen

1. Israëlietische begraafplaats, Arend Baanstraat.
2. Pand Bouwstraat 49; houten gevel, vensters met roedenverdeling.
3. Boerderij Molendijk 58; rieten wolfdak, vensters met roedenverdeling, ankerjaar 1773.
4. Havezathe De Oosterhof, Oosterhofweg 53.
5. Boerderij Oosterhofweg 80.
6. N.H. Kerk, Schild 8.
7. Zandstenen pomp 1799 op het Schild.
8. Pand Rosengarde 17.
- 9.-12. de panden Walstraat 35, 37, 39-41, en 43-45, alle boerderijen met de niendeur naar de straat.
13. Pand Wierdensestraat 3, begin 19e eeuw.
14. Pand Wierdensestraat 7; trapgevel, ankerjaar 1664.
15. Pand Wierdensestraat 25; voorgevel met houten top en vakwerk.
16. De Pelmolen, Wierdensestraat 126.

Boek en blad

Twentse Post, jaargang 1970. 1. Prins Reinaert (carnaval Oldenzaal), Kroniek van Diepenheim, 2. Kroniek van Diepenheim. Jan ten Holt, Et isoglossenlandschap van Oost Nederland, 3. Kroniek van Diepenheim, 4. 25 Jaar bevrijding (interview n.a.v. Vuur over Twente), Kroniek van Diepenheim, 5. Kroniek van Diepenheim, 6. Kroniek van Enschede (afbrokkeling textiel-imperium), 7. Kroniek van Enschede, Oud-Markelo, 8. Kroniek van Enschede, Jan ten Holt: Enquête over de huus-hoes-uitspraak in Borkeld.

Aold Hoksebarge, jaargang 1970. 2. J. Overbeeke, De kerk op de Hofbraak, W. E. ten Asbroek, Ook in vroeger jaren was de belastingdruk hoog. D. Jordaan JGHzn, De Vereniging Concordia (1849-1857). J. Overbeeke, Dieverij in vroeger dagen (1707), J. M. Scaf, Haaksbergen en Ariëns I. 3. J. M. Scaf, Haaksbergen en Ariëns II. J. Vredenberg, De taal van Haaksbergen. W. E. ten Asbroek, De kerk op de Hofbraak. J. Overbeeke, Het erva Braok.

Naoberschap-Mitteilungen. Nummer 4 van dit onregelmatig verschijnende orgaan van de Twente Dinkelland-Naoberschap bevat een aantal artikelen en toespraken ter gelegenheid van de opening van het Bauernhausmuseum te Vreden. In dit verband ook een bijdrage van Everhard Jans over Oogstberging op het Twentse en Achterhoekse platteland (met tekeningen). Adriaan Buter schrijft over de geschiedenis van de Stadsmaten te Enschede, n.a.v. de naamgeving van het Stadsmatzeniekenhuis.

Twents Dagblad Tubantia. 15/5 Kerkrestauratie Winterswijk heeft unieke vondsten opgeleverd, 6/7 Krentenwegge verdwijnende folklore, 18/7 Klootschieters naar Ierland, 25/7 J. W. Berns weet bijna alles over marke Lonneker, 12/9 Groot Landweeer in kerstoelen. Serie B. J. Hekket (wat betekent): 7/3 Ogink, 14/3 Yland, 21/3 Kevelham, 28/3 Verink, 4/4 Te Peele, 11/4 Krukziener, 18/4 Voorpostel, 25/4 Exoo, 2/5 Hamberg, 9/5 Vloedbeeld, 16/5 Lijftocht, 23/5 Singraven, 30/5 Maalderink, 6/6 Holten, 13/6 Ter Waarbeek, 20/6 Jagerink, 27/6 Rossum, 4/7 Geesteren, 11/7 Gammelke, 18/7 Doodkorte 25/7 Schalderooi, 1/8 Wissink, 8/8 Broekzitter, 15/8 Hanterink, 22/8 Visschedijk, 29/8 Wormgoor, 5/9 Mallink, 12/9 Hemink.

Dagblad van het Oosten. 21/4 W. Staehle, een onbegrepen Duitser (oorlogshistorie), 30/5 H. Wonink, Landgoed Nijenhuis. 22/8 Omme sonderlinge lieve, 'n fijne Vriezenveense kroniek. Serie G. J. Eshuis: 21/3 Heer van de Höfte (10) 4/4 Esboeren emigreerden naar Amerika (II), 18/4 Brink en tijplaats (12), 2/5 18e eeuwse schoolmeester (13), 16/5 Markevergaderingen (14), 30/5 Korenspeker (15), 13/6 Wever aan de brink (16), 27/6 Verhalen bij 't losse vuur (17), 11/7 De Kiefhorstwiefkes (18), 25/7 Vestiging op markegrond (19), 8/8 Caterstede Nijlant (20), 22/8 Gewaarde erven (21), 5/9 Maagd dient 56 jaar (22), 19/9 Japink sinds 12e eeuw (23).

Twentsche Courant. 7/3 Boerderijen van de monumentenijst (Hengelo, fotoreportage), 29/4 Familie Hazelaar, eeuw lang Stift-organisten, 16/5 Het Brunink oud slot, 6/6 Molten met geschiedenis (Lonneker). 7/8 Twente 100e keer naar Kevelaar, 8/8 Enschede's oudste huis, 5/9 Hof Espelo zeer oud, 22/8 Woonhuis jhr. De Maere. Klaas Goinga, 400 Geheime zenders in Twente. 24/8 J. Veugelers, Twentse processie 100 keer naar Kevelaar, 29/8 Klaas Goinga, Polders als archaeologische proeftuin. 5/9 Hof Espelo zeer oud. 12/9 Vluchtkerk uit 17e eeuw (Haimer, Twekelo).

Pagina A. Buter: 7/3 Staphorst. De Achterhoek zit vol stropersverhalen, 14/3 J. J. H. Meijer, Markeboeren hielden hun hout in ere. 21/3 Kastelenrijkdom in Overijssel, Oude kaarten geven nieuws. 4/4 Klopjeshuis Noord Deurningen. 11/4 Alte Posthof herrijst, Liefde voor het paard zit diep, Katholiek bolwerk Goor onder de hamer (Heeckeren). 10/4 Lonnekermeer, Losser en Oldenzaal in oude prenten. 25/4 Twentse holskrabbels. 2/5 Oorlogshumor achteraf. 16/5 Blauwdruk en boerenlinnen. 23/5 Mooiste uitzicht van Twente (museum Palthehuis), Over hinkelscheurekes, bedsteden en nieuwe streekuitgaven. 30/5 Sprakelholte voor hengelaars. 6/6 Stroperslied, ossebloed. 13/6 Geschiedenis van de textiel. 20/6 Over. Landchap, Geveltekens. 27/6 Natura Docet, Bijdnäökés. 4/7 Oversticht, Bierglas voor Alte Posthof. 11/7 Ov. Regt en Oudheidkamer Twente, Siebzig und eind und siebzig. 18/7 Zusters van Lioba kweken zijderupsen, Hondsdagen en St. Jacoby vakantie. 25/7 Daar was braaf wat te bissen. 15/8 Het handgetouw geeft in Meppeel nog brood. Mijn spinnewiel zwijgt discreet. 22/8 Noe kump 'n hanen d'r oet. 29/8 Dromen over toekomst van het Stift, Gebrande wateren in Wegdam. 5/9 Boerenwagens op pijpenkopen. 12/9 't Springendal werd oase van rust, De hele dag ging het belletje (fa. Koning Goor, anno 1802). 19/9 Beerze, schilderij in lijst van Monumentenzorg, Vraagtekens rondom De Kamp.

Gehoord en gelezen

Enschede

De fraaie boerderij „De Horst“ in Tweekelo is uitgekozen om te dienen tot decor voor de film „Daniël“. Deze film wordt geregisseerd door Erik Terpstra. Waarom de „De Horst“ en haar omgeving, Tweekelo, Usselo en Boekelo, heeft uitgezocht? Regie-assistente Marion Leuvenstein zegt daarover: „Vanwege die mooie omgeving hier. We zijn heel Nederland doorgeweest en we hebben eindeloos boerderijen bekeken. Deze hier zijn verreweg het mooist en dat geldt ook voor het interieur“. En dan wil men het huidige Tweekelo nog wel vervangen door een industriepark.....

Enschede

De Wooldrinkshoekschool vierde op 29 augustus j.l. haar 75-jarig bestaan. Eigenlijk is deze school al veel ouder, want zij is de opvolger van de Schouwingschool, de oudste markeschool van de Esmarke, gesticht omstreeks het jaar 1720.

Enschede

Bij de verbouwing van het pand van de heer Steenbeker aan de Langestraat werd een zandstenen put ontdekt, waarbij veel aardewerkscherven werden gevonden. De put en de scherven zullen bewaard blijven in de kelder van dit pand, die t.z.t. als bar verhuurd zal worden. Het is te hopen, dat het geheel binnenkort door een deskundige gedateerd zal kunnen worden. Overigens bevindt deze put zich wel in de onmiddellijke nabijheid van een voor de stad Enschede uit historisch oogpunt bijzonder belangwekkend terrein, n.l. de Klokkengras. In deze omgeving stond vroeger de oude Borg Enschede met haar Burchtgaarden. Het is te hopen, dat dit terrein nog eens aan grondige onderzoeken onderworpen zal worden.

Enschede

Het herdenkingsmonument van de stadsbrand is herplaatst op het H. J. van Heekplein. Van 1912 tot 1962 stond dit monument op de Markt voor de Grote Kerk. Nadat het acht jaar heeft opgeslagen gestaan op de werf van de dienst Openbare Werken, is het, mede op aandringen van de Historische Sociëteit Enschede-Lonneker, herplaatst. Het beeld, voorstellend een vrouw met een druiventros, staat op een manshoge bakstenen sokkel. Op

de achtergrond, bestaande uit een geperforeerd stenen muur, zijn aangebracht de bijbehorende bronzen reliëfplaten met symbolische afbeeldingen van de brand. De plek voor de herplaatsing is bijzonder goed gekozen: Bij de Klenderij, in de onmiddellijke nabijheid van de plaats, waar op 7 mei 1862 de brand ontstond.

Enschede/Zwolle

Op 10 oktober a.s. zal zowel in Zwolle als in Enschede de cursus „Oud Schrift“, georganiseerd door de Culturele Raad voor Overijssel, van start gaan. In Enschede zal de cursus gegeven worden in het Rijksmuseum Twenthe. In totaal zullen in dit seizoen zes lessen gegeven worden. Cursusleider in Enschede is de heer Berkenvelder, stadsarchivaris van Zwolle. Het lesgeld bedraagt f 30.-

Goor

Het oude stadhuis van Goor mag worden afgebroken. Dit monument wordt geacht een sta in de weg te zijn voor het verkeer. Natuurlijk kan dit verkeer, uit verkeerstechnisch oogpunt bezien, alleen via de plaats van dit stadhuis beter geleid worden. Men kan zich afvragen, of men er in Goor wel aan gedacht heeft, dat je het verkeer ook om monumenten heen kunt leiden.

Goor

De eeuwenoude havezathe Heekeren bij Goor zal worden verkocht. In het R.K. Lager Onderwijs, waarin de bewoonsters, de zusters Dominicanessen, een grote rol speelden, waren nog slechts drie van hen werkzaam, terwijl de bejaardenzorg door de bouw van het nieuwe bejaardentehuis in Goor hen nu ook geheel uit handen is genomen. Het gebouw van de havezathe, dat ongeveer 300 jaren oud is, staat op de definitieve monumentenlijst.

Losser

Na een restauratie door het klokkengietersbedrijf Eijsbouts in Asten hangt de uit 1666 stammende z.g. brandklok weer op zijn oude plaats in het klokkenhuis van de Martinustoren. De klokkewand van deze door de bekende klokkengieter Jan Fremy gegoten klok was gescheurd. Volgens deskundigen is ook na de reparatie de fraaie klank behouden gebleven.

Markelo

Aan de Roudaalterweg stortte onlangs een ongeveer tweehonderd jaar oude boerderij in. Na in 1959 onbewoonbaar te zijn verklaard, werd de boerderij in 1963 ontruimd. Enkele jaren geleden werd de heer H. Brummelaar eigenaar, maar de boerderij bleek toen reeds niet meer te redden door het verregaande

Agenda

Onder voorbehoud van wijzigingen:

Ver. Oudheidkamer „Twente” Lasondersingel 129, Enschede: 3 oktober 1970, middag-excur­sie, naar Winterswijk, waar de in restauratie zijnde kerk met muurschilderingen bekeken zal worden en Museum erva Kots in Lielvelde. In november begint weer het praatavonden­seizoen. De avonden zullen zoals gewoonlijk

verval. Alle houten onderdelen van dit grote gebouw (lengte 23 m., breedte 15 m., breedte tussen de gebinten 7.75 m.) waren vervaardigd van eikehout.

In goed onderhouden toestand zou deze boer­derij een waardig monument van landelijke bouwkunst zijn geweest. In de huidige toestand is het echter maar te hopen, dat de bestaande afbraakplannen spoedig zullen worden uitge­voerd.

Gelderland

In het Gelders programma van de RONO zal in de loop van het winterseizoen worden ge­start met een serie over de historie van het gewest Gelderland. Deze historische reeks wordt samengesteld in overleg met het Gelders Oudheidkundig Contact.

Met de uitzendingen zal begin oktober wor­den gestart en het ligt in de bedoeling na afloop van de serie — 10 uitzendingen — de voordrachten te bundelen en tegen een aan­trekkelijke prijs verkrijgbaar te stellen. Be­langstellenden hiervoor kunnen zich nu reeds opgeven bij de RONO, Hengelosestraat 40 te Enschede.

De reeks zal bestaan uit de volgende uitzen­dingen: 1. Het vroegste christendom in Gelderland; 2. De moderne devotie in Gelderland; 3. Herbergen in Gelderland in het verleden; 4. Maarten van Rossum en Karel van Gelre; 5. Heldring, of het reveil in Gelderland; 6. Het historisch toerisme; 7. Gelderse historie­lieders; 8. De patriottentijd; 9. Het rampjaar 1672; 10. Watersnoden in Gelderland.

Te zijner tijd zullen de exacte tijden van de uitzending in de pers en de diverse program­mabladen bekend worden gemaakt.

De bedoeling van deze serie is de inwoners van Gelderland meer vertrouwd te maken met de historie van het eigen gewest.

gehouden worden op elke tweede donderdag van de maand in het Rijksmuseum Twenthe.

Twentse Werkgemeenschap voor archeologie en historie, Mercuriusstraat 110, Hengelo: In oktober a.s. begin het nieuwe vergaderseizoen. De vergaderingen zullen worden gehou­den elke derde vrijdag van de maand in één der zalen van de Openbare Leeszaal te Al­melo. Het programma is nog niet vastgesteld.

Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lon­neker, Osnabrückstraat 3, Enschede: In okto­ber a.s. zal weer gestart worden met de Hol­terhof-avonden. Belanghebbenden ontvangen hiervan nog nader bericht.

Museum Palthehuis, Marktstraat 13, Oldenzaal: Dit najaar zal in het museum geopend wor­den een tentoonstelling onder de titel „De stenen spreken”. Te bezichtigen zal zijn een verzameling gevelversieringen, gevelstenen e.d. Het museum is geopend van dinsdag t.e.m. vrijdag van 10-12, 14-17 uur, op zaterdag en zondag van 14-17 uur.

Twents-Gelders Textielmuseum, Espoortstraat 182, Enschede: Binnenkort houdt het museum een naaldwerken-tentoonstelling. Nadere aan­kondiging hierover volgt nog. Het museum is geopend van dinsdag t.e.m. zaterdag van 10-12, 14-17 uur en zondag van 14-17 uur.

Stichting Heemkunde v. Ootmarsum en Om­streken, Stobbenkamp 13, Ootmarsum: Museum en Los Hoes zijn geopend van maandag t.e.m. vrijdag van 8-12, 13.30-17.30 uur.

Gemeentehuis Losser: In de hal van het on­langs geopende nieuwe gemeentehuis heeft de heer Anderson op verzoek van B. en W. een expositie ingericht van foto's, archiefstukken, urnen en andere archeologische vondsten, landkaarten, een profiel van de ondergrond van het gemeentehuis, vondsten, gedaan tij­dens de bouw van het gemeentehuis, en, uiter­taard, de Losserse zandsteen. Alles is voor­zien van toelichtende teksten. Vermeldens­waard is nog, dat een groot deel van het ten­toongestelde hiertoe werd afgestaan door in­woners van Losser.